

**comentaris literaris**  
per Josep Palomero i José Miguel Segura**PEDRO RUIZ-CASTELL**Historia de la  
tecnología a través...

Editorial:

**Institució Alfons el  
Magnànim - CVEI**  
València, 2023  
Pàgines 248  
Divulgació científica

El professor d'Història de la Ciència de la Universitat de València, Pedro Ruiz-Castell, ha publicat un llibre fonamental i imprescindible perquè els lectors adequen a la seua enciclopèdia personal un conjunt d'informacions empíriques no sempre ben ordenades, producte de comunicacions diverses, potser fragmentàries o confuses. En tals casos, una bona solució és consultar una font autoritzada com la que ens ocupa. El llibre és rigorós i divulgatiu, comprensible a partir d'un nivell cultural estàndard.

Són vint articles il·lustrats i no molt llargs que es lliguen en un tres i no res perquè susciten la curiositat i creen interès. A partir de diversos elements o objectes comuns, l'autor explica com la humanitat els va incorporar en la pràctica a la tecnològica habitual i, sense pretendre elevar el to acadèmic de l'explicació, comenta la història del foc, de la roda, el paper, el formigó, l'estrep, el rellotge mecànic, la brúixola, la impremta, la filadora, la màquina de vapor, la bombeta elèctrica, el plàstic, la ràdio, la fotografia, el telèfon, el motor de combustió interna, el frigorífic, la bomba atòmica, el transistor i l'ordinador. Una bona lectura, amena i formativa, per a les llargues vesprades de les festes nadalenques. **JP**

**MARIANO SÁNCHEZ SOLER**La larga  
marcha ultra

Editorial:

**Roca Editorial**  
Barcelona, 2022  
Pàgines 462  
Assaig

Periodista des de 1979 amb un amplíssim bagatge en diferents mitjans escrits, Mariano Sánchez Soler és un avesat coneixedor de les interioritats del període històric que coneixem com a Postguerra civil o Dictadura franquista (1939-1975), sobre el qual ha publicat altres assajos com *La familia Franco S.A.* (2019) i *Los ricos de Franco* (2020) als quals segueix el volum que ens ocupa, *La larga marcha ultra* –subtitulat *Desde la muerte de Franco a Vox* (1975-2022)– que marca un canvi en el focus d'interès de l'autor: si en els assajos anteriors se'ns detallaven aspectes del que podríem dir «sistema despòtic i econòmic franquista», ara l'autor se centra en la continuació, tant ideològica com política, del Franquisme sense Franco, dels partidaris d'aquella dictadura nascuda d'una guerra civil que va assolir este país durant tres anys i que van continuar apareixent en temps de l'anomenada «Transició» democràtica espanyola (1976-1982), avantsala del que es va convertir en una democràcia homologable a les de la resta d'Europa.

Després d'exposar amb rigor com la pròpia família del dictador i les elits que li envoltaven van exhaurir l'economia de tot un país durant quasi 40 anys, *La larga*

*marcha ultra* ens mostra com els fills, nets i besnets del Franquisme han buscat un lloc sota el sol fins a aconseguir-lo en un país com el nostre, que fins a 2017 era considerat una «feliç excepció» a la resta de països de l'entorn, on els partits polítics d'extrema dreta estaven ja en les institucions públiques.

Sánchez Soler mostra en este treball com i per què esta excepció va deixar de ser-ho en un procés que es va desenvolupar en successives fases, des dels anys de plom i odi de l'immediat postfranquisme al període de creixement de sentiments xenòfobs (islamòfobs en particular) i racistes en general que van impulsar la implantació de diferents idees populistes d'extrema dreta fins a la seua traducció pràctica en un partit –Vox– que va aglutinar sota les seues sigles el diferents partits ultradretans espanyols i va començar a obtenir uns resultats electorals que li van permetre accedir al poder en alguns dels governs autonòmics, amén d'obtenir una significativa representació parlamentària a Madrid després de les eleccions generals de 2019.

Segons l'autor, l'auge d'esta mena d'ideologies –i la seua conseqüent traducció en vots– s'explica en motius com el desencantament generalitzat de la població cap als partits polítics tradicionals i la seua decebedora resposta davant atemptats gihadistes, processos secessionistes més o menys justificats, successives crisis econòmiques, corrupció política institucionalitzada, protagonisme creixent de forces polítiques radicalitzades, desconeixement total de gran part de l'actual electorat sobre la Guerra Civil i del Franquisme. Claus, segons ell que estan en l'origen dels diferents «populismes» que, des d'un i un altre extrem de l'espectre polític tradicional, han vingut tibant el debat i l'exercici del govern. Un assaig seriós i solvent, tan meritori en les formes com inquietant en el fons. **JMSR**

**IRENE VERDÚ I MARIA MARTÍNEZ**El príncep  
preguntador

Editorial:

**Letra impresa**  
Gandia, 2016-2019  
Pàgines 32  
Contes infantils

Ara que les famílies estan encomanant regals al Pare Noel o als Reis d'Orient, és convenient encarregar-los llibres adequats als neolectors, a fi d'inculcar-los l'hàbit de lectura mentre es distrauen i aprenen alhora. Una bona proposta és esta col·lecció d'*El príncep preguntador*, que fins ara consta de cinc propostes escrites per Irene Verdú, il·lustrades per Maria Martínez i calligrafiades per Noèlia Conca. No es tracta de simples relats, sinó que són històries que plantegen molt bones preguntes i exciten la curiositat sobre diversos temes com la lluna, els castells, els grills, l'anatomia del cap i la pintura de Joan Miró: els cinc títols que han aparegut fins ara.

En les primeres pàgines d'un dels contes es diu que «Dins de cada xiqueta, dins de cada xiquet, hi ha sempre un petit príncep que tot ho vol saber» i després venen les preguntes que respon un bruixot sabut, el qual mostra en les pàgines següents les característiques de l'element temàtic, amb unes frases finals també en anglès bàsic, seguides d'una recopilació, un glossari i una breu bibliografia més o menys adequada a l'edat del lector, per si els pares i mares que deuen ajudar-los a llegir creuen oportú ampliar informació. **JP**

**destaquem...**

## L'home invisible

Si haguera de reduir a la mínima expressió el tema de *El juez Aurelio*, de Teresa Uriarte Cantolla, diria que és la invisibilitat. Una invisibilitat que probablement afofa les seues arrels en la peripècia particular i privada de l'ésser humà, però que també respon a la incapacitat aliena per a veure més enllà dels seus nassos o per a reconèixer que hi ha vida més enllà del cridaner i de l'estridència.

Aurelio, protagonista i conductor de la novel·la, és un ésser que va viure, com qui diu, fent un pas arrere: no acaba de quedar molt clar si és la discreció o la por a la vida el que li porta a actuar així; el fet és que el seu cas és un d'eixos en els quals es repara quan brilla per la seua absència i ni tan sols a penes, perquè el proïsme l'oblidarà tan prompte com l'haurà recordat, una miqüeta protocol·lariament.

Hi ha vides, ho sabem, que brillen només a la llum de l'escriptura. Des de Txékhov o Rulfo sabem que la literatura és la salvació dels *ningú*. Alguna cosa semblant succeïx amb este jutge que passa de puntetes. Així, *El juez Aurelio* comença amb la defunció del seu protagonista: un ésser solitari al qual la mort atrapa a casa

seua mentre veia la televisió. El seu cos el descobreix el seu company de treball, el forense Benito Cereijo (el més semblant a un amic que va tindre el jutge en vida). Al funeral acudixen sis persones; si recorrem al vell tòpic que el judici final comença quan es comptabilitzen les persones que han acudit al teu enterrament, llavors això del jutge Aurelio no comença molt bé, però la literatura acudix al rescat de solitaris i deseparats. Més que una qüestió de justícia a l'ús és un assumpte d'arranjament amb la vida. En l'humus del jutge Aurelio palpita la idea que tota vida alberga almenys una narració i a això es posa Teresa Uriarte: a col·locar com a protagonista a algú que, en les seues pròpies paraules, preferia no mesclar-se amb la vida.

Celebrat el funeral del jutge, se succeïxen una sèrie de capítols que recorden la seua existència, a través del seu quefer professional. Este és un aspecte singular: el lliurament a la seua professió. El seu zel i els seus escrúpols en el treball. *La Sombra*, com l'anomenaven els qui ho coneixien, veia la vida des de la talaia del jutjat, la qual cosa, segons ell, li inhabilitava per a viure-la.

La beguda, una de les seues escasses companyies, a vegades li soltava la llengua i ho espentava a confessar que «feia temps que no es mesclava amb la vida; que havia vist molt de sofriment en els jutjats i que aquell era l'únic mode d'evitar-lo». Fa l'efecte que tria ser invisible, però al lector que acaba per llegir el llibre no li queda més remei que ser afectuosament escèptic amb eixa suposada llibertat d'elecció.

Els capítols del llibre es poden llegir també com a episodis, en certa manera com a relats autoconclusius, citant-se així amb la tradició narrativa de la novel·la formada per un encadenat d'històries. Segons llegim, anem elaborant un retrat i una opinió sobre el jutge. Sempre a través dels casos que jutja i de les persones jutjades, en molts casos, tan espentades a la soledat i a la indiferència com ell mateix.

Amb un estil senzill, tal vegada determinat per la seua labor periodística, i un to costumista molt adequat a la novel·la, *El juez Aurelio* suposa, per desgràcia, la presentació pòstuma de Teresa Uriarte com a escriptora. Morta en 2022, va exercir com a lletrada per a passar-se al periodisme, on es va especialitzar en informació de tribunals per als diaris *Deia* i *El Correo*. Cal agrair a la seua família i a l'editorial Tránsito que la seua escriptura no haja caigut en l'oblit. **FERNANDO MENÉNDEZ**

**TERESA URIARTE**El juez  
AurelioEditorial: **Tránsito**  
Madrid, 2023  
Pàgines 148  
Narrativa